WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2017-18

Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

Blwyddyn archwilio: 2017-18
Dyddiad cyhoeddi: Awst 2018

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Andy Bruce a Mark Jones dan gyfarwyddyd Jane Holownia.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd i'r diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau'r parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Y mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu i ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno 4

Gwaith archwilio perfformiad 2017-18 4

Mae'r Awdurdod yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus 4

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella 4

Atodiadau 6

Atodiad 1 – Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2017-18 6

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad 8

Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol 9

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2017-18

1 Wrth bennu ehangder y gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn, gwnaethom ystyried graddau'r wybodaeth gronedig o waith archwilio ac arolygu, yn ogystal â ffynonellau gwybodaeth eraill a oedd ar gael, gan gynnwys dulliau Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru (yr Awdurdod) ei hun o adolygu a gwerthuso.

2 Mae'r gwaith a wnaed ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, wedi'i nodi yn Arddangosyn 1.

Mae'r Awdurdod yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus

3 Yn seiliedig ar y gwaith, ac yn gyfyngedig i'r gwaith, a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod yr Awdurdod yn debygol o gydymffurfio â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2018-19.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na byddem yn dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:

- wneud cynigion ar gyfer gwella – os gwneir cynigion i'r Awdurdod, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwirio yr hyn sy'n digwydd;
- gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os gwneir argymhelliad ffurfiol, mae'n rhaid i'r Awdurdod baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
- cynnal arolygiad arbennig, a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
- argymell i weinidogion Llywodraeth Cymru eu bod yn ymyrryd mewn rhyw ffordd.

5 Ar 7 Mehefin 2018, ardystiodd yr Archwilydd Cyffredinol ddatganiadau ariannol 2015-16 yr Awdurdod a Chronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân. Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn archwilio ddiamod ar ddatganiadau Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân, a barn archwilio amodol ar ddatganiadau'r Awdurdod. Ar yr un dyddiad, cyflwynodd yr Archwilydd Cyffredinol dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r datganiadau ariannol wedi'i gwblhau. Ar ôl cwblhau'r archwiliad o ddatganiadau ariannol 2015-16, cyflwynodd yr Archwilydd Cyffredinol Lythyr Archwilio Blynyddol 2015-16 ym mis Mehefin 2018, a nodir hyn yn Atodiad 2. Mae'r Llythyr yn esbonio natur y cymhwysiad archwilio ac yn darparu cysylltiadau â'n hadroddiadau archwilio manwl. Ar hyn o bryd, mae'r Awdurdod yn paratoi ei ddatganiadau ariannol 2016-17, ac mae'r Swyddog Adran 151 yn bwriadu llofnodi a chyflwyno'r rhain i aelodau'r Awdurdod ym mis Medi 2018.

Atodiadau

Atodiad 1 – Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2017-18

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2017-18

Disgrifiad o'r gwaith a wnaed ers yr AGB diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, pan fo hynny'n berthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Mehefin 2018	**Llythyr archwilio blynyddol 2015-16** Llythyr yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol ar gael yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.	• Mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio ar y cyfan â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau; a • heblaw am drefniadau'r Awdurdod ar gyfer rheoli ei ffurflenni TAW ac ar gyfer paratoi'r datganiadau cyfrifyddu, rwy'n fodlon yr oedd gan yr Awdurdod drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau. Bydd y llythyr archwilio blynyddol ar gyfer 2016-17 yn cael ei gyflwyno pan fydd yr archwiliad o ddatganiadau ariannol 2016-17 wedi'i gwblhau.	Gweler paragraff 5 uchod.
Cynllunio ac adrodd ar welliant			
Ebrill 2017	**Archwiliad o'r cynllun gwella blynyddol** Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig yr Awdurdod ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio gwelliant.	Dim

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Tachwedd 2017	**Archwiliad o'r cynllun gwella blynyddol** Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig yr Awdurdod ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliant.	Dim
Gwaith dilynol 2016-17	**Adolygiad o drefniadau rheoli asedau - cyhoeddwyd ym mis Hydref 2017** Yn ystod 2016-17 gwnaethom ni adolygu effeithiolrwydd dull yr Awdurdod o reoli ei dir a'i adeiladau gan gynnwys rhannu cyfleusterau. Gwnaethom ni waith dilynol ar gynnydd y llynedd.	Cyfarfu'r Grŵp Cydweithio Asedau Rhanbarthol Canolbarth a Gorllewin Cymru yn ddiweddar, a chadeiriwyd hyn gan aelod o Gyngor Sir Gâr sy'n aelod o'r Gweithgor Asedau Cenedlaethol (GAC). Cytunwyd y bydd y fforwm hwn yn cyfrannu at agenda GAC ac yn ceisio adolygu'r data meincnodi i lywio rhaglen dangosyddion allweddol. Un o'r materion a amlygwyd oedd diffyg data da, felly cafwyd consensws yn y grŵp y byddai cais am gymorth yn cael ei wneud ar y cyd i Lywodraeth Cymru.	Dim
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Nid oes unrhyw adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio wedi'u cynnal yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn.			

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych i'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir yn gynghorau lleol, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer [eu] swyddogaethau.'

Mae'r asesiad gwella blynyddol yn ystyried y tebygolrwydd y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae staff Swyddfa Archwilio Cymru, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, yn llunio'r adroddiad gwella blynyddol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 y Mesur, trwy grynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol a gyhoeddir ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) a yw'n credu bod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau cynllunio gwelliannau o dan adran 15.

Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd, dan rai amgylchiadau, gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), a gaiff eu hadrodd i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Gweithgaredd ategol pwysig i'r Archwilydd Cyffredinol yw cydlynu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol yr holl reoleiddwyr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol

Y Cynghorydd Rowland Rees-Evans
Cadeirydd Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru
Pencadlys y Gwasanaeth Tân
Heol Llwyn Pisgwydd
Caerfyrddin
SA31 1SP

Cyfeirnod: 643A2018-19
Dyddiad cyhoeddi: 5 Gorffennaf 2018

Annwyl Cynghorydd Rees-Evans

Llythyr Archwilio Blynyddol – Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru 2015-16

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o fy nghyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a fy nghyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio ar y cyfan â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau

Cyfrifoldeb Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru (yr Awdurdod) yw:

- rhoi systemau rheoli ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodiadau a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cynnal cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi datganiad o gyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau, ac adolygu hyn yn gyson.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol imi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Awdurdod i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau; a
- chyflwyno tystysgrif yn cadarnhau fy mod i wedi cwblhau'r archwiliad o'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn wedi'i seilio ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

Ar 7 Mehefin 2018, cyflwynais:

- farn archwilio ddiamod ar ddatganiadau cyfrifyddu 2015-16 Gronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân; a
- farn archwilio amodol ar ddatganiadau cyfrifyddu 2015-16 yr Awdurdod.

O ran fy marn archwilio amodol ar ddatganiadau cyfrifyddu yr Awdurdod, adroddais:

- fod y datganiadau cyfrifyddu wedi'u paratoi'n briodol; a
- bod y datganiadau cyfrifyddu yn wir ac yn deg, ac eithrio effeithiau posibl yr ansicrwydd ynghylch rhai o'r dosbarthiadau cyfrifyddu yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant a nodyn cysylltiedig ar Wariant Refeniw Net, a Chronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi i'w Defnyddio.

Mae fy adroddiad archwilio i'w weld ar dudalennau 25 i 28 o'r Datganiad o Gyfrifon sydd wedi'i archwilio.[1] Cyn imi ardystio datganiadau cyfrifyddu 2015-16, adroddwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o fy archwiliad i aelodau'r Awdurdod yn fy Adroddiad o'r Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 6 Mehefin 2018. Heblaw am fy marn archwilio amodol a'i sail, y materion archwilio pwysicaf yn yr adroddiad oedd:[2]

- y problemau sylweddol a gafwyd yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf o ran datganiadau cyfrifyddu annigonol a'r cofnodion cyfrifyddu sylfaenol ar gyfer 2015-16;
- y gwaith unioni a wnaed gan yr Awdurdod ers mis Tachwedd 2017, a aeth i'r afael â'r rhan fwyaf o'r problemau;
- yr argymhellion statudol (a wnaed o dan Adran 25(2) o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004) a godwyd gennyf ym mis Hydref 2017 yn nodi'r camau allweddol yr oedd angen eu cymryd, ac a ystyriwyd a'u derbyn yn ffurfiol gan aelodau'r Awdurdod ym mis Rhagfyr 2017;
- y gwendid hanfodol yn rheolaeth yr Awdurdod dros ei ffurflenni TAW, rhwng mis Mawrth 2013 a mis Awst 2016, y mae'r Awdurdod wedi mynd i'r afael ag ef erbyn hyn; a'r
- diffygion yn yr archwiliad o ddatganiadau cyfrifyddu 2014-15, rwy'n sôn yn fwy am hyn ar dudalen 3.

Ar 7 Mehefin 2018, cyflwynais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r datganiadau cyfrifyddu wedi'i gwblhau.

Heblaw am drefniadau'r Awdurdod ar gyfer rheoli ei ffurflenni TAW ac ar gyfer paratoi'r datganiadau cyfrifyddu, rwy'n fodlon yr oedd gan yr Awdurdod drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau

1 Datganiad o Gyfrifon Archwiliedig
2 Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol

Mae fy ystyriaeth o drefniadau'r Awdurdod i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi'i seilio ar y gwaith archwilio a wnaed ar y datganiadau cyfrifyddu, yn ogystal â dibynnu ar y gwaith a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. O dan y Mesur, cyflwynais fy Adroddiad Gwella Blynyddol 2015-16 ac Adroddiad Gwella Blynyddol 2016-17[4] ym mis Tachwedd 2016 a mis Ionawr 2018 yn y drefn honno.

Ar sail canlyniadau fy ngwaith, rwyf o'r farn yr oedd gan yr Awdurdod drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau yn 2015-16, ac eithrio:

- bod yn aneffeithiol ac annarbodus wrth sicrhau adnoddau o ran TAW; a
- bod yn aneffeithiol ac aneffeithlon wrth baratoi ei ddatganiadau cyfrifyddu.

Roedd paratoi ac archwilio'r datganiadau cyfrifyddu yn hynod o anodd a hirwyntog, a bu'n rhaid gwneud llawer iawn o waith archwilio ychwanegol. O ganlyniad i natur ac amseriad rhai o'r materion hanesyddol sylfaenol, rwyf wedi rhoi ad-daliad o £34,500 am y ffioedd archwilio a dalwyd ar gyfer yr archwiliad o'r cyfrifon yn 2014-15. Roedd hyn yn dilyn adolygiad sicrwydd ansawdd o'r gwaith a wnaed gan y tîm archwilio ar agweddau ar yr archwiliad o gyfrifon 2014-15. Rwyf hefyd wedi dileu costau archwilio o £50,164, ni fydd yn rhaid i'r Awdurdod dalu'r rhain. Ar ôl ystyried y dileu hwn, bydd ffi ychwanegol o £116,732 yn cael ei godi.

Mae'r amcangyfrif o'r ffi ar gyfer fy ngwaith archwilio datganiadau cyfrifyddu 2016-17 wedi'i phennu o fewn paramedrau graddfa ffioedd yr awdurdodau tân ac achub, sydd wedi'u nodi yng Nghynllun Ffioedd 2017-18 cyhoeddedig Swyddfa Archwilio Cymru.

Yn gywir

Mark Jones

Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

cc. Chris Davies, Prif Swyddog Tân
Chris Moore, Swyddog Adran 151
Kevin Jones, Cyfarwyddwr Adnoddau

3 Adroddiad Gwella Blynyddol 2015-16
4 Adroddiad Gwella Blynyddol 2016-17
5 Cynllun Ffioedd 2017-18

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru